

KUZEY MAKEDONYA GELENEKSEL SIRMA SÜSLEMELERİ ESAS ALINARAK KADIN PANTOLON TASARIMLARININ OLUŞTURULMASI

CREATING WOMEN'S PANTS DESIGNS BASED ON TRADITIONAL SIRMA ORNAMENTS OF NORTH MACEDONIA

Mücella ÖZKAN*-Hatice HARMANKAYA**

ÖZ: Küreselleşmenin sonuçlarından biri olarak dünya genelinde modanın etkisiyle insanların giyimleri birbirine benzer bir yapıya dönüşmüştür. Geçmiş yıllarda her ülkenin, her bölgenin hatta her şehrin geleneksel unsurları olduğu için giyen kişiye ait sosyal, kültürel ve ekonomik faktörler giysiler kullanılarak ayrılmıştır. Aynı şekilde kadınların giyimlerinde kullandıkları renklerden, süslemelerden ya da baş örtme şekillerinden bekâr ya da evli olup olmadıkları ya da eşini kaybetmiş olması gibi sormadan cevabını alabileceğimiz bilgiler giysiler aracılığı ile çevreye aktarılmıştır. Günümüzde ise kadın giyimlerinden sosyo-kültürel özelliklere dair bilgi alınmadığı gibi farklı ülkelerde yaşayan insanların giysilerinin birbirleri ile aynı olduğu görülmektedir. Küreselleşmenin etkisiyle durum her ne kadar böyle olsa da toplumların geçmişten bu yana taşıdığı kendine özgü kültürü ve geleneksel giyim özellikleri vardır. Bunların başında kumaş desenleri ve süsleme motifleri gelmektedir. Bu geleneksel motifleri dünya üzerinde tanınır hale getirmek ve hazır giyim sektöründe kullanılabilir moda olgusuna dönüştürmek artık dijital iletişim kanalları ile daha mümkün hale gelmiştir. Bu araştırmanın amacı, Kuzey Makedonya kültüründe önemli süslemelerden biri olan sırma tekniğinin oldukça fazla yer aldığı çintiyarı şalvarının yöresel öğelerinden yola çıkarak, günün moda gerekliliklerine hitap eden kadın pantolon tasarımları oluşturmaktır. Çalışmada, Kuzey Makedonya geleneksel çintiyarı giysilerinin tasarım unsurları yerel olandan evrensel olana doğru yeni giysi tasarımlarına aktarılacaktır. Nitel yapıdaki çalışmada eylem araştırması yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında ele alınan Kuzey Makedonya'ya ait giysilerde bulunan sırma işi süsleme örnekleri incelenerek tasarım parametreleri belirlenmiştir. Çintiyarı şalvarlarındaki geleneksel öğeler günün moda trendlerine uygun 10 adet kadın pantolon tasarımında kullanılmıştır. Kuzey Makedonya çintiyarı giysileri dikkate alınarak oluşturulan kadın pantolon tasarımları bilgisayar ortamında görselleştirilmiştir. Çalışma kapsamında, sürekli yenilik arayışındaki moda ve hazır giyim sektörü için Kuzey Makedonya kültürel mirası olan geleneksel giysilerin ve süsleme motiflerinin sürdürülebilirliğine katkı sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kuzey Makedonya, Geleneksel Giyim, Sırma Süsleme, Polalı Şalvar, Çintiyarı, Pantolon Tasarımı.

* Dr.-Selçuk Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Moda Tasarımı Bölümü/Konya-ozkanmucella@selcuk.edu.tr (Orcid: 0000-0002-4824-4325)

**Prof. Dr.- Selçuk Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Moda Tasarımı Bölümü/Konya-harmankayahatice@selcuk.edu.tr (Orcid: 0000-0001-6375-7586)

ABSTRACT: *In recent years, in addition to the positive contributions of globalization, we have entered a period where the influence of cultural values has decreased, and societies have become increasingly similar to each other. As one of the results of globalization, people's clothing has turned into a similar structure with the effect of fashion. Since there are traditional elements of every country, every region and even every city in the past years, the social, cultural and economic factors of the wearer have been differentiated by using clothes. In the same way, information that we can get an answer from, such as the colors, ornaments or the way women wear their clothes, whether they are single or married, or whether they have lost their spouse, have been transferred to the environment through clothes. Today, information on socio-cultural characteristics cannot be obtained from women's clothing, and it is seen that the clothing of people living in different countries is the same. Although the situation is like this with the effect of globalization, societies have their own unique culture and traditional clothing features since the past. At the beginning of these are fabric patterns and ornament motifs. It has now become more possible with digital communication channels to make these traditional motifs known around the world and to transform them into a fashion phenomenon that can be used in the ready-made clothing industry. The aim of this research is to create women's trousers designs that appeal to the fashion requirements of the day, based on the local elements of the Çintian shalwar, which is one of the important ornaments in the North Macedonian culture. In the study, the design elements of the traditional Çintian clothes of North Macedonia will be transferred to the new clothing designs from the local to the universal. A case study was conducted in the study, in which descriptive research method was used. The design parameters were determined by examining the samples of rhinestone ornaments on the clothes belonging to North Macedonia, which were discussed within the scope of the research. The traditional elements of the Çintian shalwar are used in the design of 10 women's trousers in line with the fashion trends of the day. Women's trousers designs, which were created by considering North Macedonian Çintian clothes, were visualized in the computer environment. Within the scope of the study, the sustainability of traditional clothes and ornament motifs, which are among the cultural heritages of North Macedonia, has been contributed to the fashion and ready-made clothing sector, which is constantly in search of innovation.*

Keywords: *North Macedonia, Traditional Clothing, Sırma Ornaments, Çintiyan, Trouser Design.*

Giriş

Toplumların temel değerleri, gelenek ve görenekleri, örf ve adetleri belirli bölgelerde yaşayan insanlar tarafından kabul edilerek şekillenmektedir (Koç ve Koca, 2007: 248). Giyim ve giyim unsurları yaşanan toplumun değerlerini yansıtan ve gelişimlerini belgeleyen sembollerdir. Toplumların maddi kültür ögesi olan giysiler insanların yaşam biçimlerini, ekonomik ve sosyal durumlarını, toplumsal statülerini belirler. Giyim, statik olmaktan uzak olup, sürekli değişime açık olan bir yapı oluşturmaktadır (Artun, 2008: 72; Bakıcı, 2019: 63).

Türk süsleme sanatlarının en güzel örneklerinin görülebildiği Balkan ülkelerinde geleneksel süslemeli giysiler önemli gün ve gecelerde devam etmektedir. Kuzey Makedonya'da yaşayan Türklerin yanı sıra Arnavutların da özel günlerinde giydikleri giysilerin bir parçası olan çintiyan, halk arasında Arnavut şalvarı olarak da bilinmektedir. Bölgelere göre farklı isimleri olan çintiyanın Türk giyimindeki karşılığı "şalvar" dır. Türk giyiminde şalvarın günümüzdeki İran bölgesinden çıktığı ifade edilmektedir (Türkoğlu, 2002: 142). Ortadoğu'da yaygın olan şalvar adı, Farsça 'sirval' sözcüğünden gelmektedir. Anadolu'da ya da Orta Asya'da bu adın farklı

şekilleri devam etmiştir. Kazaklarda buna 'çalbar' denir. Eski Türkler, alta giyilen bu giysilere 'Üm' demişlerdir. Don, çakşır, potur, zıpka, zıgva gibi formları ve kesimleri değişen şalvarlar Türkler Anadolu'ya gelmeden önce de tanınmaktadır. Ayrıca bölgelere göre tuman, çintiden, kareden, lapçın, derpi, epik, bağış gibi isimler almıştır (Balci, 2018: 58). Farklı coğrafi ve iklim özellikleri, yaşam koşulları şalvar modelinin ihtiyaca uygun geliştirilmesine sebep olmuştur. Paça boyu, ağ genişliği ve yüksekliği gibi. Şalvar kumaşının bölgeye ve statüye göre değişiklik gösterdiği, yünlü, ipekli ya da pamuklu kumaşlar tercih edildiği bilinmektedir (Üstün ve Yurdakul, 2008: 1402). İlk çıkış amacıyla şalvar, erkekler için özellikle savaşlarda ata binmek için tercih edilirken, yayılma sürecinde ise hem erkek hem de kadınlar için daha kullanışlı olmasıyla geleneksel giyimin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. 19. yüzyıl itibariyle şalvarın formu her sınıftan insanın giymesi ile şekillenmiştir (Ögel, 1991: 101).

Kuzey Makedonya bölgesinde Türkler ve bölgede yaşayan Arnavutlar tarafından kullanılan günümüz tanımıyla bir tür şalvar olan Çintiyân; Kuzey Makedonya'nın Batı kesiminde 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın sonlarına doğru sadece şalvara verilen bir isim olmuştur. 20. yüzyılın sonlarında ve 21. yüzyılda şalvar, gömlek ve yelekten oluşan üçlü giysi takımına çintiyân denilmektedir. Kuzey Makedonya'da kullanılan çintiyânlar sadece kumaş, renk ve süsleme özellikleriyle farklılık göstermeyip kullanılacak yere göre kesim teknikleri de farklılık göstermektedir (Turan, 2019: 58). Çintiyânlarda (polalı) kullanılan süsleme tekniği ise sırma işlemesi olmuştur. Kuzey Makedonya da sırmacılık zanaatının çıkış noktasının Osmanlı Döneminde Anadolu'dan Balkanlara geldiği bilinmektedir. Kuzey Makedonya'da Maraş işi (kakma) (Dival işi), Türk işi ve kordon tutturma (bükme) Osmanlı döneminde sim, sırma veya kılaptanlarla uygulanan süsleme teknikleridir (Lyocı ve Atalayer, 2016: 290).

19. yüzyıl ve 20. yüzyılın ilk yarısında incelenen örneklerin el işi dival (kakma) ve kordon tutturma (bükme) olduğu bilinmektedir. Günümüz çintiyân örneklerinde kullanılan nakış tekniklerinin ise elde ya da makinede olmak üzere dival işi ve kordon tutturma yapıldığı bilinmektedir. Kuzey Makedonya'da gelenek göreneklerini devam ettiren Türk, Arnavut ve Makedon kadınlarının nakış işlemeleri sırmacılık zanaatı olarak değerlendirilmektedir. Şalvar (çintiyân) süslemesi bir zanaat iken, kesimi ve dikimi de ayrı bir zanaat olarak geçmektedir (Ljochi, 2017: 59, 60).

İncelen örneklere dayanarak, Kuzey Makedonya' da en çok kullanılan nakış tekniklerinden biri sırma süslemesidir. Batı Makedonya'nın Gostivar ve Kalkandelen şehirlerinde kordon tutturma nakışı "bükme" adıyla bilinmektedir. Kullanılan ipliğin bükülmesinden dolayı bu ad verilmiştir. İpliklerin bükülerek oluşturduğu kordonların desene göre yerleştirilip kordon renginde ip ile kumaşa tutturulması işlemidir. 20. yüzyıl itibariyle elde yapılan sırma süslemesi günümüzde makine ile yapılabilir hale gelmiştir.

1.Kuzey Makedonya'nın Konumu ve Tarihi

Makedonya coğrafyası tarih boyunca antik çağlara kadar dayanan geçmişi ile doğu ile batı arasında ticaret, kültür ve sanat açısından köprü olmuştur. Tarihi açıdan çok eski dönemlerden beri Türkler bu bölgede yaşamışlardır (Turan, 1996: 21). Vardar, Ege ve Pirin Makedonya'sı olmak üzere üç bölümden oluşan bölge günümüzde beş farklı ülkenin sınırları içindedir. Vardar Makedonya'sı, büyük ölçüde Makedonya Cumhuriyeti'nin, Ege Makedonya'sı Yunanistan'ın ve Pirin Makedonya'sı Bulgaristan'ın egemenliği altındadır (Konuralp ve Adaş, 2020: 311). Eski Yugoslavya'yı oluşturan altı cumhuriyetten biri olan ve Yugoslavya'nın parçalanması sonucu 1991'de bağımsızlığını ilan ederek devlet olan Kuzey Makedonya Cumhuriyeti birinci bölgedir. İkinci bölge, Yunanistan'ın kuzeyinde merkezi Selanik olan ayrı bir yönetim bölgesini oluşturur. Bulgaristan Makedonya'sı ise çok az bir alanını oluşturan kuzey bölümüdür (Kalaycı, 2019: 1). Yugoslavya, Arnavutluk, Bulgaristan, Romanya, Yunanistan, Kuzey Makedonya ve Türkiye'nin bir bölümünü içine alan Balkanlar Avrupa Kitası'nın güneydoğusunda bir yarımada'dır. Kuzey Makedonya Balkan yarımadasının orta güney kesiminde yer alan bir devlettir. Ülkenin güneyinde Yunanistan, doğusunda Bulgaristan, batısında Arnavutluk, kuzeyinde ise Yeni Yugoslavya bulunmaktadır. Ülkenin denize kıyısı bulunmamaktadır (Özey, 2016: 265).

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nde en büyük yüzölçümüne sahip belediye Prilep, en küçük ise Çayır'dır. Nüfus büyüklüğüne göre, Kuzey Makedonya'da şehirler büyük, orta ve küçük olmak üzere üç gruba ayrılır. Ülkede bu statüde 18 şehir vardır (Can, 2020: 2881). Kuzey Makedonya çok uluslu ve çok kültürlü bir yapıya sahiptir (Turan, 2002: 168). Nüfusun büyük çoğunluğu Makedon halkından oluşur. Bununla birlikte birkaç azınlık ve etnik grubun üyeleri de nüfusa dâhil edilmektedir. Kuzey Makedonya'daki etnik gruplar yüzyıllar boyunca yan yana yaşamışlar ve kendi kimliklerini korumuşlardır (Çavuşoğlu, 2003: 124). Makedonya'da Bulgar, Slav, Arnavut, Yunan ya da Türk ulusları yer almıştır. Makedonların, Yunanlar ve Arnavutlarla yakın ilişki içinde oldukları bilinir (Konuralp ve Adaş, 2020: 319). Azınlıklar arasında en yüksek oran Kuzey Makedonya Arnavutlarına aittir. Ülkede ikinci en büyük etnik grubu Kuzey Makedonya Türkleri oluşturur (Can, 2020: 2886). Makedonya etnik yapısı, coğrafi konumu, din, dil ve kültürel özellikleriyle Balkanların en karmaşık bölgelerinden birisidir. Kuzey Makedonya'da yaşayan Türkler, birbirinden farklı kültürlerin bir arada yaşamaları sonucunda değişimlere de uğramıştır (Ahmet, 2006: 1; Aktaran: Turan, 2014: 183).

1371' den 1913 yılına kadar Osmanlı hâkimiyetinde kalan Kuzey Makedonya'nın dokuzuncu yüzyılın ortalarına kadar huzurlu ve sakin bir dönemin geçirdiği bilinmektedir. Sultan I. Murad Birinci Kosova meydan muharebesinde şehit düştükten sonra tahta geçen Yıldırım Bayezid, Sırp sınırında bulunan Üsküp ve çevresini Paşa Yiğit'e havale ederek Üsküp ile

Niş arasında Türk ve Tatar muhacirlerini de yerleştirdiği bildirilmektedir (Uzunçarşılı, 2011: 261). Kesin bir bilgi olmasa da Üsküp' ün 6 Ocak 1392 tarihinde Paşa Yiğit tarafından fethedildiği bilinmektedir. Kuzey Makedonya' nın 19. yüzyılda artan papalık ve Rusya'nın propagandasıyla Türklerin hâkimiyetinden çıktığı ve toprak bütünlüğünü kaybettiği belirtilmektedir. Yugoslavya'nın parçalanmasıyla da Kuzey Makedonya, 1991' de bağımsızlığını ilan etmiştir (Özer, 2006: 14).

Yunanistan ve Balkanlar olmak üzere dünyada Makedonya ismiyle iki ülke olduğundan karışıklıklara sebep olmuştur. Yunanistan topraklarında Makedonya adında bir bölge bulunmasını gerekçe göstererek ülkeyi bu isimle tanımamıştır. Yunanistan 13 Şubat 2019 tarihinde Makedonya Cumhuriyeti'nin resmi adının 'Kuzey Makedonya Cumhuriyeti' olarak değiştirilmesini sağlamıştır (Konuralp ve Adaş, 2020: 311).

2. Kuzey Makedonya Geleneksel Giysileri

Köklü geçmişi, geniş coğrafyası farklı kültürlerle olan etkileşimi ile Türk giyim kuşamında kullanılan kumaş çeşitleri, tasarım özelliğine uygun kalıp, birleştirme, astarlama gibi özelliklerinin yanı sıra giysinin süslenmesinde kullanılan işleme teknikleri ile de çeşitlilik göstermektedir. Türk giyim kuşamı sadece başa bedene ve ayağa giyilen giysilerden ibaret olmayıp giysiyi tamamlayıcı aksesuarlar (takılar ve süslemeler) ile tamamlanmaktadır (Koç ve Koca, 2016: 237). Araştırma kapsamında yapılan saha çalışmasında ulaşılan kaynaklardan, Kuzey Makedonya'da geleneksel kadın giyiminin gömlek, şalvar, yelek, mintan, dolama, önlük, kuşak, uçkur, başörtüsü, yün çorap ve çarıktan oluştuğu belirlenmiştir. Kuzey Makedonya'da da kadınların üst giyim olarak kullandıkları gömleğin (göynek), uzun olanına "entari" denilmektedir. Gömleklerin genellikle bol, yakasız veya V yakalı göğsü açık, kol oyuntusu rahat, uzun ve geniş kollu oldukları gözlemlenmiştir (Görsel 1).

Görsel 1. Kuzey Makedonya Geleneksel Giysi Örnekleri (1980)

Kaynak: Ezra Halçe Kişisel Aile Fotoğraf Albümü

Kuzey Makedonya geleneksel giysilerinde alt giysi olarak çintiyan (Dimi / Dimija) denilen bir tür şalvar giyilmektedir. Şalvarın uçkuru kişinin statüsüne göre zenginlik göstergesi olarak süslemeli olabilmektedir. Hareket kolaylığı sağlaması sebebiyle günümüze kadar kullanılmış olan şalvarlar, özellikle kırsal kesimde yaşayanların günlük hayatta kullanmaya devam ettikleri bir giysi türü olmuştur (Görgünay, 2008: 221).

Görsel 2. Üsküp: Çintiyan, Gömlek ve Yelek (Yunus Emre Ens., 2015: 12).

Görsel 3. Kumanova: Çintiyan, Gömlek ve Yelek, (Yunus Emre Ens., 2015: 10).

Çintiyan günlük kullanılan bir giysi olmasının yanı sıra özel günlerde de (düğünlerde, bayramlarda) tercih edilmektedir (Görsel 2-3).

Görsel 4. Kalkandelen Yöresi, Çintiyan, Gömlek ve Yelek, (Yunus Emre Ens., 2015: 14).

Çintiyanda kullanılan kumaş, kişinin maddi gücünü yansıtmaktadır. Görsel 4.'deki kadın giyimi Kalkandelen yöresinde kullanılan çintiyân, gömlek, kapaklı mintan ve tarabulus kemerinden oluşmaktadır. Belde yarım katlanarak sol kalça tarafından aşağı doğru sarkıtılan kumaş, kadının bekâr olduğunu ifade etmektedir (Yunus Emre Ens., 2015: 15). Maddi imkanları yüksek kadınların şalvarlarında kullanılan kumaşlar ipekli, saten olup daha canlı renkler tercih edilmektedir. Aynı şekilde tercih edilen süsleme özellikleri ve kompozisyonun yoğunluğunun da kişinin yaşam standardının yüksekliği ile doğrudan ilişkili olduğu bilinmektedir. Maddi imkânları kısıtlı olanların çintiyânlarında kullandıkları kumaşların pamuklu kullanılan renklerin koyu olması ve hatta süslemesinin olmamasının da yine yaşam standardının düşüklüğü ile ilişkili olduğu görülmektedir. Ayrıca maddi imkânlarla ilişkili olmayarak ileri yaştaki kadınların koyu renkli, süslemesi olmayan çintiyânları kullandıkları bilinmektedir (Dimovska, 2007: 456).

Görsel 5. Maddi İmkanlara Göre Giyilen Çintiyân Örnekleri, (Yunus Emre Ens., 2015: 18).

Kuzey Makedonya'nın batı kesimindeki Gostivar bölgesinde çintiyânın belinde kullanılan uçkurun sarkan ucunun iğne yardımıyla sarma yapılması ile oluşturulan süslemeye "topka" denilmektedir (Görsel 5). Çintiyânın üzerinde kullanılan simetrik olarak yerleştirilen sim sırma ipliklerle kordon tutturma tekniği kullanılarak süslenen parçalar 'Pola' olarak tanımlanmaktadır. Bu süsleme tekniğine sahip şalvarlara da "polalı şalvar", "polalı çintiyân" denilmektedir (Lyocı ve Hekim, 2017: 123).

Görsel 6. Özel Gün Giysisi Polalı Çintiyan Örneği, (Yunus Emre Ens., 2015: 20).

Görsel 6' daki kadın çintiyan, gömlek, yelek, giyerek beline kuşak ve kemerin yan tarafından sarkan bir mendil takmaktadır. Göğüs açıklığında takılarının olduğu ve baş süslemesi olarak tepelik taktığı görülmektedir (Yunus Emre Ens., 2015: 20). İzmir Ege Üniversitesi Etnografya müzesinde sergilenen çintiyan örneklerinin Kuzey Makedonya'nın Batı bölgesinde Gostivar şehrinde kullanılan polalı çintiyan ile benzerliklerinin olduğu belirlenmiştir.

3. Yöntem

Araştırmada Kuzey Makedonya kültüründe önemli ve yaygın bezeme unsuru olan sırma süslemelerinden yola çıkarak günün moda gerekliliklerine hitap eden ve hazır giyim sektöründe seri üretime uygun kadın pantolon tasarımları oluşturulmuştur. Nitel yöntem kullanılan çalışmada eylem araştırması yapılmıştır. Eylem araştırmalarında mevcut bir durumu belirlemek, değerlendirmek ve bu değerlendirme sonrası yeni fikirler ortaya koymak amaçlanır (Johnson, 2015: 43).

Çalışmada, Kuzey Makedonya geleneksel sırma bezemelerindeki tasarım unsurları yerel olandan evrensel olana doğru yeni pantolon tasarımlarına aktarılmıştır. Araştırmada giysi türü olarak pantolon seçilmesindeki neden sırma bezemesinin en fazla yer aldığı çintiyan şalvarının yöresel öğelerinden yola çıkılmasıdır. Çintiyan şalvarlarındaki sırmaların form ve desenlerindeki geleneksel öğeler, günün moda trendlerine uygun 10 adet kadın pantolon tasarımında süsleme olarak kullanılmıştır. Kuzey Makedonya çintiyan giysileri dikkate alınarak oluşturulan kadın pantolon tasarımları bilgisayar ortamında görselleştirilmiştir.

Araştırmada ilk olarak Kuzey Makedonya’da araştırma yapılarak sırma süslemelere ulaşılmıştır. Yerinde ve kullanım alanında yapılan incelemelerden elde edilen veriler değerlendirilmiş, görsel ve yazılı kaynaklar taranmış, araştırmanın çerçevesine uygun şekilde çalışmaya aktarılmıştır. Çalışmanın uygulamalı tasarım aşamasında ise geleneksel sırma pola süslemeleri, kullanım özellikleri ve kültürel öğelerinden esinlenilerek modern kadın pantolon tasarımları yapılmıştır. Oluşturulan kapsül kadın giysi koleksiyonunun ilham kaynağını ifade eden Kuzey Makedonya sırma işlemeli pola süsleme parçalarının geleneksel özellikleri ve en yaygın kullanım alanı olan şalvarlar incelenmiş ve yeni pantolon tasarımlarda bulunması gereken tasarım parametreleri belirlenmiştir. Kuzey Makedonya alt beden giysileri; kullanım alanları, model, kesim, süsleme özellikleri açısından değerlendirildiğinde yeni tasarımlarda bulunması gereken temel tasarım parametreleri şu şekilde belirlenmiştir;

a) Geleneksel şalvarlar renk açısından çeşitlilik taşımasına rağmen tasarımlarda pastel renkler kullanılmalı,

b) Geleneksel çintiyan şalvarlarında yoğun olarak kullanılan polalı sırma işlemler ve desenler yoğun olarak vurgulanmalı,

c) Günün modasına uygun olarak koleksiyon bol ve rahat kesimli pantolonlardan oluşmalı,

d) Seri üretim için kitle modasına hitap edecek modeller olmalı,

e) 18-30 yaş arası genç kadın tüketiciler tarafından tercih edilir model (form, biçim) özellikleri barındırmalıdır.

Son olarak geleneksel giysilerin model özelliklerini taşıyan pantolon tasarımlarının dijital çizimleri numuneleri üretilmek üzere bilgisayar ortamında hazırlanmıştır.

4. Bulgular

Kuzey Makedonya geleneksel sırmacılık zanaatı incelenerek pola örneklerinin şalvarlardaki kullanım özellikleri belirlenmiştir. Pantolon tasarımlarında geleneksel sırma süslemelerinin desen ve form özellikleri kullanılmıştır. Karton zemin üzerine dilim olarak hazırlanan sırma parçaları, sim kordonların şekil verilip tutturulmasıyla oluşturulmuştur. Kuzey Makedonya geleneksel çintiyan şalvarlarının tema olarak seçildiği koleksiyon hazırlama sürecinde ilk olarak tasarımlarda kullanılacak pola süsleme parçalarına yer verilerek hikaye panosu hazırlanmıştır (Görsel 7). Sırma işlemeli pola süsleme parçalarına, Kuzey Makedonya’da yapılan saha incelemeleri kapsamında araştırmacılar tarafından ulaşılmıştır.

Görsel 7. Hikaye Panosu

Pola Süsleme Parçaları, Kaynak: Mücella Özkan Kişisel Süsleme ve Fotoğraf Albümü,

Kuzey Makedonya Geleneksel Giysi Örneği, Kaynak: Erza Halçe Aile Fotoğraf Albümü

Kuzey Makedonya geleneksel çintiyân örnekleri incelendiğinde; kumaş ve süsleme özellikleriyle farklılık gösterdikleri, kullanım amacına göre desenli, çizgili dokumalar, çuha, ipek, kadife, pamuklu, saten, kumaşlar tercih edildiği belirlenmiştir. Geleneksel çintiyânlarda renkler kumaş türlerine göre çeşitlilik taşımaya rağmen çoğunlukla kırmızı ve lacivert tonlarının yer aldığı, günümüzde özel günlerde kullanıldığında ise açık ve pastel renk tonlarının tercih edildiği ortaya çıkmıştır. Kuzey Makedonya çintiyân örneklerinde baskın olarak karakteristik özellik sırma işlemeli pola parçalarının kullanılmasıdır. Farklı şekillerdeki karton üzerine kordon tutturma tekniği ile oluşturulan pola parçaları, sırma işlemeli şeritler ile tamamlanarak giysi zemini üzerinde kompozisyon oluşturmuştur. Çintiyânlardaki pola parçaları üç takım halinde altı parçadan oluşmaktadır. Bu parçalardan uzun olanı paçadaki bolluğu büzmek için kullanılırken diğer iki takım süsleme parçasının birisi yanlara, diğeri ön ve arka ortasına yerleştirilmektedir. Ön ve arka ortasına yerleştirilen bu parçaların günümüz örneklerinde yere kadar uzun oldukları belirlenmiştir. Süsleme kompozisyonlarında, geometrik ve bitkisel desenler, altın sarısı veya gümüş renkli sim sırma ipliklerle sırma tekniği kullanılarak işlenmiştir. Kenar hatlarını sınırlandırmak ve dikiş izlerini kapatabilmek için süsleme kompozisyonunun kenarında şerit ve kaytan kullanılmaktadır. Çintiyânlarda kullanılan kumaşların enlerinin genişliği nedeniyle bel kısmı çok geniş, boyları bilek hizasındadır. Bel genişliği genellikle bir uçkur ya da

lastik ile toplanmaktadır. Bu bol belin toplanmasıyla aşağı doğru oluşan büzgüler, önden ve yanlardan toplanarak tekrar bel hattına sıkıştırılıp üzerine kemer ya da kuşak bağlanmaktadır.

Pandemi, savaş ve ekonomik faktörler sonrasında 2024-2025 moda trendleri değerlendirildiğinde; son derece neşeli, ferah, çevreci, pozitif etki yaratan pastel renk çeşitleri kullanılacağı, rahat kesimler olacağı fakat biraz daha özenli görünme isteği ile süslemelerin giysi modellerine etki edeceği belirlenmiştir. Üst üste giyilen katmanlı giyim modasının, özellikle pantolonların üzerine giyilen eteklerle gündeme geleceği ifade edilmektedir. Dokular, katmanlar ve hacimler moda trendleri arasında yoğun olarak yer bulmaktadır. Milenyum pembesi, başka bir deyişle Valentino pembesi son dönemlerde oldukça etkili olmasına rağmen farklı tonları ile moda trendleri arasında yer alacaktır. Geçen yılın dingin mavi rengi mor tonları ile varlığını sürdürmeye devam edecektir. Özellikle Pantone Renk Enstitüsü, 2023'ün rengini 18-1750 kodlu Viva Magenta olarak açıklamıştır. 2022 yılında mevcut koşullardan dolayı daha durağan bir renk seçilirken 2023 yılında kırmızının tonlarında yer alan Viva Magenta, doğada fazlasıyla bulunan dinamik renkler arasındadır. Magenta mor, kırmızı ve pembe tonlarını barındıran canlılık ve güçlülüğü simgeleyen bir renk olarak yer alacaktır(Görsel 8).

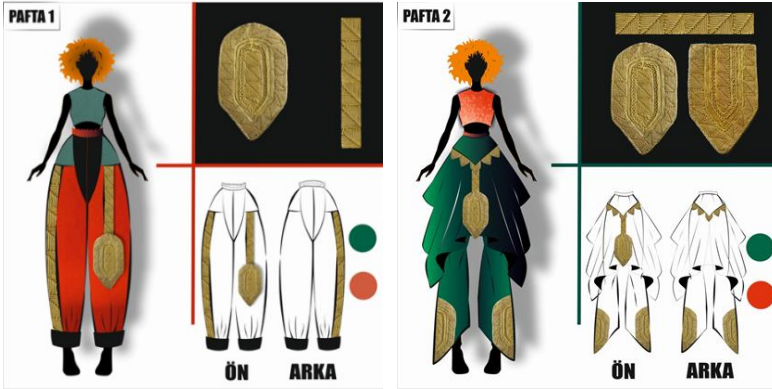
Görsel 8. WGSN 2024-2025 Sonbahar/Kış Ana Renk Tahmini, (URL1, 10.12.2022)

Araştırma kapsamında Kuzey Makedonya geleneksel sırma işleme örneklerinden ve kullanım alanlarından yola çıkarak 10 adet kapsül pantolon koleksiyonu tasarlanmıştır. Giysiler genç kadın tüketicilerin kullanımına yönelik beklentileri ve günün moda trendleri dikkate alınarak tasarlanmıştır.

Görsel 9. Pantolon Kapsül Koleksiyon Tasarımları

Koleksiyonda yer alan pantolonların tasarım unsurları açısından çeşitlilik taşımaya önem verilmiştir. Pantolon tasarımlarının geleneksel Kuzey Makedonya sırma süsleme özelliklerini ve pola süsleme parçalarını içermesinin ve vurgulamasının yanı sıra üretilebilir, tercih edilebilir, kullanışlı olmalarına ve görsel estetik barındırmalarına önem verilmiştir. Pantolon modellerinde geleneksel pola süsleme paçalarına vurgu yapılarak hazır giyim açısından seri üretime uygun, kullanılabilir ve satılabilir tasarım özellikleri yer almıştır. Giysi tasarımlarının yapılmasında ve görsellerinin oluşturulmasında vurgu, denge, tekrar, bütünlük, armoni yoğun olmak üzere tasarım ilkelerinden faydalanılmıştır (Görsel 9).

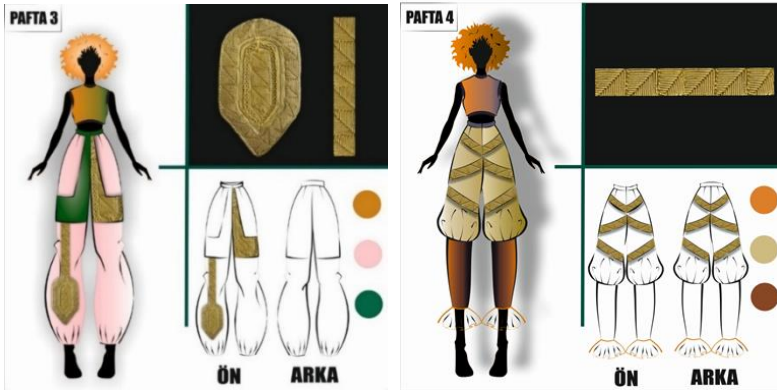

Görsel 10. Kapsül Koleksiyon 1. Pantolon **Görsel 11.** Kapsül Koleksiyon 2. Pantolon

Pafta 1'de yer alan pantolon bol kesimli ve beli lastiklidir. Kuzey Makedonya çintıyan şalvar formundan ilham alınarak tasarlanan pantolon, günün genç kadın trend eğilimleri dikkate alınarak detaylandırılmıştır. Pantolon yeşil ve kiremit rengi olmak üzere iki farklı kumaş ile tasarlanmıştır. Özellikle hem pamuklu hem de tok durması açısından gabardin tarzı bir kumaşın pantolon tasarımına uygun olacağı düşünülmektedir. Pantolonun belden ağıya doğru inen V kesimli korsajını yatay kesen yan korsaj parçaları vardır. Giysinin sağ yan dikişine paralel inen ön ve arka bedende tek taraflı sırma şerit oluşturulmuştur. Sol yatay korsajdan aşağı sarkan şerit ucunda Kuzey Makedonya geleneksel sırma süslemesi serbest şekilde dize kadar uzanmaktadır. Pantolonun arka bedeni

ön beden ile aynı model özelliklerine sahip olup, kullanım rahatlığı açısından serbest süslemeye arkada yer verilmemiştir. Giysinin bol kesimli kullanılan kalça formu, aşağı doğru pililerle daralarak duble paça ile tamamlanmıştır.

Pafta 2'de yer alan pantolonun beli kemerli ve kapanması yandan gizli fermuarlıdır. Pantolonun üst kısmında dize kadar inen mendil etek kullanılmıştır. Üstü kalçalara oturan ve paçalara doğru genişleyen formdaki pantolon, özellikle kalça kısmında bölgesel problemleri olan ve gizlemek isteyen kadın tüketiciler düşünülerek tasarlanmıştır. Pantolonda yeşil renk kumaş kullanılmıştır. Mendil eteğin yanlardan aşağı doğru sarkan duruşu ve pantolon paçalarının görünümü için dökümlü krep kumaşın tasarım açısından uygun olacağı düşünülmektedir. Pantolonun üzerine giyilen mendil etekte V kesimli korsaj oluşturulmuştur. Korsaj keşiğinin arasına Kuzey Makedonya süsleme motifleri sıralı olarak yerleştirilmiştir. Ön bedendeki V kesimli korsajın sivri ucundan mendil eteğin ucunda sonlanan süsleme parçası inmektedir. Pantolonun arka bedeni ön beden ile aynı model özelliklerine sahip olup, kullanım rahatlığı açısından serbest motif süslemesine arkada yer verilmemiştir. Giysinin yanlardan uzun, iç bacak dikişinde kısa olan verrev kesimli paçalarına yan dikişi ortalayacak şekilde tek parça büyük sırma motifi yerleştirilmiştir.

Görsel 12. Kapsül Koleksiyon 3. Pantolon **Görsel 13.** Kapsül Koleksiyon 4. Pantolon

Pafta 3'te yer alan pantolon kemerli olup kapanması yandan gizli fermuarlıdır. Şalvar formunda oluşturulan pantolonun üst baldır kısmına, köşeli kesiklerle L şeklinde bantlar yerleştirilmiştir. Sağdaki bant alan yeşil düz kumaştan olup, soldaki bant alan ise sırma ile bezelidir. Yeşil bant altındaki kesik içinden paçaya doğru geleneksel şalvarlarda yer alan bantlı sırma süsleme sarkmaktadır. Tek taraflı süsleme ile bant kısmındaki sırma bezeli alan, tasarımda denge unsurunu yakalamak açısından vurgulanmıştır. Açık pembe ve yeşil düz krep kumaştan yapılan pantolonun arka bedeninde ise diz hizasının üzerinde bitecek yatay kesikler oluşturulmuştur. Arka bedende kesik alanlar yeşil düz kumaştan altları ise pembe düz kumaştan olacak şekilde tasarlanmıştır. Pantolonun paçaları pililer ile büzülmüştür.

Pafta 4'te yer alan pantolon kemerli ve kapanması patletlidir. Binici pantolonu formunda tasarlanan pantolonun diz üzeri bol kesimli olup, diz altı baldırları sarmaktadır. Açık kahverengindeki üst kısım diz hizasında büzgüldür. Diz altında kalan ve baldırı saran koyu kahverengi alan cırt bantla kapanmaktadır. Kapanma için cırt bant seçilmesindeki neden genç kadın tüketicilere kullanım kolaylığı sağlamak içindir. Ön ve arka bedeni aynı tasarım özelliklerini taşıyan pantolonun süslemelerinde sırma şeritler kullanılmıştır. Balıksırtı sırma şeritler pantolon yüzeyine dolanma hissi oluşturacak şekilde kavisli yerleştirilmiştir. Boyu alt baldır ortasında sonlandırılan pantolonun paçalarında şifon kumaştan volanlar bulunmaktadır.

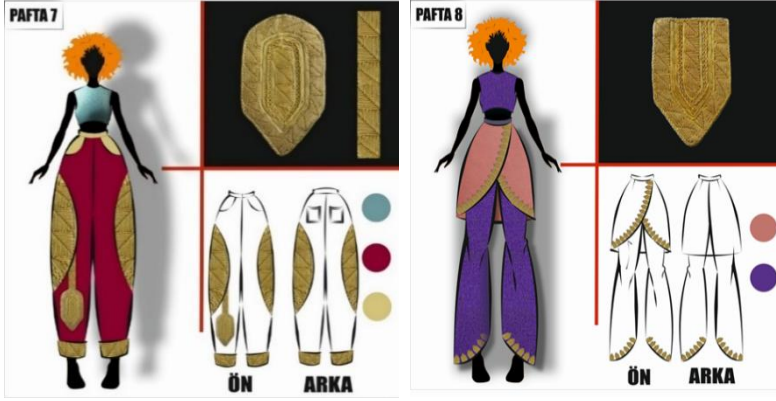

Görsel 14. Kapsül Koleksiyon 5. Pantolon **Görsel 15.** Kapsül Koleksiyon 6. Pantolon

Çalışma kapsamında hazırlanan kapsül koleksiyonun beşinci pantolon tasarımı kemerli ve yandan gizli fermuarlıdır. Açık mavi kot kumaştan tasarlanan pantolonun formu genç kadın tüketiciler tarafından tercih edilirliliği yüksek İspanyol paça formundadır. Bel kısmında kalçaya kadar inen asimetrik olarak tek taraflı korsaj oluşturulmuştur. Kavisli korsaj kesişinin arasına küçük sırma motifler sıralı olarak yerleştirilmiştir. Ön ve arka pantolon hem süsleme hem de form açısından aynı tasarım unsurlarını barındırmaktadır. Korsajlarında mavi ile kontrast oluşturan yeşil renk düz kumaş tercih edilmiştir. Pantolonun paçalarında birbirinin üzerine anvelop olarak binen parçalar yeşil ve mavi kumaşlar ile belirginleştirilmiştir. Paçalardaki kavisli tasarım özelliğine sahip bant şeklindeki parçaların üzerine sırma motifler dizilmiştir. Korsajdaki sıralı sırma motifler paçada tam tersi yönünde kullanılarak tasarımda bütünlük yakalanmaya çalışılmıştır.

Koleksiyon parçalarından 6. paftada yer alan pantolon kemerli ve kapanması patletlidir. Paçalara doğru bollaşan pantolon etek formunda tasarlanmıştır. Düz yeşil keten kumaş tercih edilen tasarımın sağ ve sol bacak kısmında üçer adet boydan sırma şerit yer almaktadır. Ön bedende boydan oluşturulan sırma şeritler, pantolon paçalarındaki kavis şeklindeki

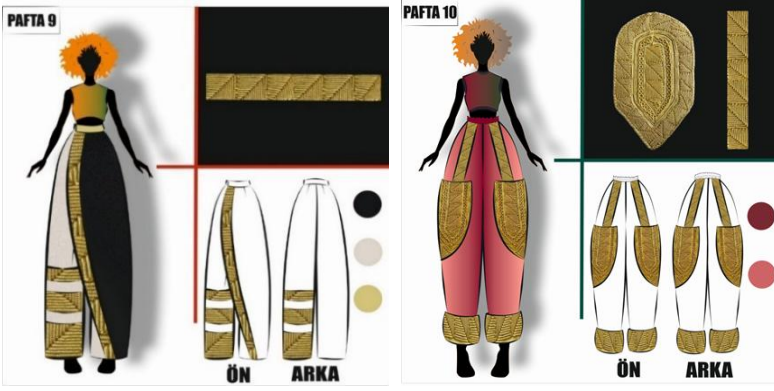
kesik parçalara kadar inmektedir. Paçalardaki kavisli kesik alanlar düz yeşil keten kumaştandır. Pantolonun ön ve arka bendeni tasarım özellikleri açısından aynıdır.

Görsel 16. Kapsül Koleksiyon 7. Pantolon **Görsel 17.** Kapsül Koleksiyon 8. Pantolon

Pafta 7’de yer alan pantolon bol kesimli ve beli kemerlidir. Şalvar formundan ilham alınarak tasarlanan pantolon önden patlet ile kapanmalıdır. Kanvas kumaş ile tasarlanan pantolonun kemer ve cep kısımları açık bej renk kumaş ile kombinlenmiştir. Pantolonun yanlarında, kalça hizasında başlayarak alt baldır ortalarına kadar inen kavisli kesikler bulunmaktadır. Her iki yanlardaki bu kavisli kesik alanlar balıksırtı sırma motif ile bezelidir. Sağ bacak kısmındaki kavis altından şerit ve ucundan sırma motif sarmaktadır. Arka pantolon öndeki kesik ve süslemeler açısından aynıdır. Arkada kalça kısmına iki adet aplike cep yerleştirilmiştir. Kalça hizasında geniş olan pantolon paçalara doğru kesim olarak daralmaktadır. Paçalar sırma işlemlerle bezeli duble paça ile sonlandırılmıştır.

Pafta 8’de yer alan pantolon kemerli ve yandan gizli fermuar ile kapanmalıdır. Pantolonun üst kısmında anvelop şeklinde oluşturulan ve boyu diz üzerinde biten etek bulunmaktadır. Pantolona kemerden birleşerek kullanılacak olan eteğin kavisli etek ucu kenarlarına, sırma motifler sıralı olarak yerleştirilmiştir. Eteğin altındaki pantolon kalçalarda oturarak paçalara doğru genişleyen İspanyol formundadır. Pantolonun önde verev kesimli anvelop kapanan eteği arkada düz çan formundadır. Düz renk mor ve gülkurusu renginde kot kumaştan tasarlanan giysinin iç paçaları yan paçalardan kısa olacak şekilde verev kesimlidir. Paça kenarlarına verev şekilde sırma motifler dizilerek yerleştirilmiştir.

Görsel 18. Kapsül Koleksiyon 9. Pantolon **Görsel 19.** Kapsül Koleksiyon 10. Pantolon

Pafta 9'da yer alan pantolon kemerli ve yandan gizli fermuar ile kapanmalıdır. Düz ve bol kesimli tasarlanan pantolonun sol tarafına verev kesimli anvelop parça eklenmiştir. Sağ pantolon bacağında dizden itibaren yatay şekilde yerleştirilen sırma süsleme bantlar bulunmaktadır. Balıksırtı desenin şeritlerle vurgulandığı süslemelerin boyutları ince, orta ve kalın olmak üzere paçaya doğru derecelendirilmiştir. Yan dikişten çıkan anvelop parçanın kapandığı sol pantolon kullanım rahatlığı açısından düz tasarlanmıştır. Verev kesime sahip anvelop parçanın kenarına sırma süslemeler bant olarak geçirilmiştir. Taş ve koyu gri renklerin tercih edildiği pantolona, düz ve keskin bir görünüm kazandırabilmek açısından kanvas kumaş düşünülmüştür. Ön sağ bacakta tek taraflı kullanılan sırma süsleme bantlar arka bedende de devam ettirilmiştir. Arka pantolon düz, bol kesimli ve taş renginde tasarlanmıştır.

Kapsül koleksiyonun son parçasını oluşturan pafta 10'daki pantolonun beli lastiklidir. Belinde bordo renk kumaştan lastik kullanılan pantolonun formu bol kesimlidir. Yanlarda görsel açıdan model özelliği kazandırılan iki adet kavisli cepleri bulunmaktadır. Yan dikişlerde hem ön bedeni hem de arka bedeni ortalayacak şekilde yerleştirilen aplike ceplerin üzeri sırma ile bezenmiştir. Cepler kalça hizasında başlayarak dize kadar kavisli formda uzanmaktadır. Tasarımda ceplerin işlevsel özelliğinin yanı sıra estetik açıdan süslemeyi vurgulaması amaçlanmıştır. Pantolon tasarımında her iki tarafta ceplerin üst kenarlarından bele doğru verev uzanan balıksırtı desenli sırma şeritler bulunmaktadır. Şeritler cep kenarlarına ve belde lastik parçasının içine sabitlenerek kenarları hareketli bırakılacaktır. Gülkurusu kanvas kumaşın tercih edildiği pantolonun ön ve arkası aynı tasarım unsurlarına sahiptir. Kalçadan aşağı doğru daralan pantolonun paçaları, üzeri sırma işlemeli double bantlar ile sonlandırılmıştır.

Sonuç

Giyim, işlevsel amacının yanı sıra taşıdığı görsel ve sembolik anlamları açısından da tüketiciler için önem taşıyan bir alandır. Özellikle genç kadın tüketiciler için ne giydiğinin yanı sıra neden giydiği ve nasıl üretildiği gibi

sorular da giderek önemli hale gelmeye başlamıştır. Son yıllarda hazır giyimde yaşanan hız ve model çeşitliliği tüketicilerin aklını karıştırırsa da pandemi döneminin de etkisiyle tasarım ve pazarlama açısından farklılıklara duyulan ihtiyaç giderek artmıştır. Küreselleşmenin olumlu katkılarının yanı sıra kültürel değerlerin etkisinin azaldığı ve toplumların giderek birbirine benzediği bir döneme girilmiştir. Dünya genelinde özellikle modanın etkisi ile insanların giyimleri birbirine benzer bir yapıya dönüşmüştür. Son dönemlerde kişiselleşme, rahatlık ve özgün olma ihtiyacı tüketicileri yeni arayışlara yönlendirmektedir. Bu nedenlerle giyim sektörü tasarım açısından değerlendirildiğinde farklı ama aykırı olmayan, rahat form özelliklerine sahip fakat estetik görünen, kültürel değerleri barındıran ve sembolik anlamlar taşıyan giysilere ihtiyaç olduğu söylenebilir. Her toplumun geçmişten bu yana taşıdığı kendine özgü kültürü ve geleneksel giyim özellikleri vardır. Bu geleneksel motifleri dünya üzerinde tanınır hale getirmek ve hazır giyim sektöründe kullanılabilir moda olgusuna dönüştürmek artık dijital iletişim kanalları ile daha da mümkün hale gelmiştir.

Makedonya'da yaşamış Türkler yıllardır birlikte yaşadıkları Makedon, Arnavut, Bulgar, Sırp ve Rum kültürlerinin etkisi altında yaşamış olsalar da, Anavatandaki gelenekler ile Makedonya'da yaşamış Türklerin geleneklerinin temeline inildiğinde, eski Türk kültürünün ve eski Türk inanç sisteminin etkisi aslınyı kaybetmeden kalabildiği görülmektedir (Turan, 2014: 189). Çalışma kapsamında ele alınan konu ve hazırlanan kapsül koleksiyon ile geleneksel Kuzey Makedonya sırma işlemeciliği üzerinde durulmuştur. Kuzey Makedonya kültüründe önemli süslemelerden biri olan sırmacılık tekniğinin oldukça fazla yer aldığı polalı çintiyen şalvarının yöresel öğelerinden yola çıkarak, günün moda gerekliliklerine hitap eden kadın pantolon tasarımları oluşturulmuştur. Çalışmada, Kuzey Makedonya geleneksel pola sırma süslemeleri yerel olandan evrensel olana doğru yeni giysi tasarımlarına aktarılmıştır. Kapsül koleksiyondaki pantolonlar, form açısından çintiyen şalvar kesimlerinden yola çıkılarak günün trendleri doğrultusunda yorumlanmıştır. Pantolonların bol kesimli, düz, İspanyol formlarında yoğunlaştığı ve üst kısımlarında etekler ile katmanlandığı görülmektedir. Kat kat giyinme geleneği Türk giysilerinin zenginliğini ve çeşitlenmesini sağlayan en önemli özelliklerinden biri olarak görülmektedir. Bu durum Türklerin yaşam koşulları gereği, üşüdükleri zaman kalın giysiler giymek yerine kat kat giysiler giyerek bu ihtiyaçlarını gidermiş olabileceklerini düşündürmektedir. Önceleri ihtiyaç olarak gelişim gösteren katlı giyinme, daha sonraki dönemlerde süslenme unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır (Koç ve Koca, 2016: 239). Bol kesimli pantolon modelleri aşağı doğru daralarak duble paça ile tamamlanmıştır. Kapsül koleksiyondaki pantolonlar gabardin, krep, kanvas, keten, kot, şifon kumaşlardan tasarlanmıştır. Pantolonlarda yeşil, pembe, kiremit rengi, mor, taş rengi, kahverengi, mavi, gri, gülkurusu gibi renklerin pastel tonları tercih

edilmiştir. Kapsül koleksiyonda yer alan 10 adet pantolon için kültürel sırma süsleme motifi tema olarak seçilse de farklı tüketicilere hitap edebilecek çeşitlilikte tasarım unsurlarına yer verilmiştir. Balıksırtı kordon işlemeciliğine sahip sırma polalar pantolon süslemelerinde yoğun ve vurgulu olarak kullanılmıştır. Sonuç olarak, teknolojinin sürekli değiştiği ve geliştiği son yıllarda giyim sektöründe rekabet edebilir ve tercih edilir olabilmek için tasarım açısından özgünlük barındıran ve yaratıcılığı arttıran kültürel değerlerin araştırılması ve giysi tasarım sürecinde tasarımcıların koleksiyonlarına ilham ve tema olarak seçilmesi gerekmektedir. Kültürel faktörler ve özellikler, koleksiyonlardaki giysi tasarımlarında yeniden yorumlanmalı ve yeni pazarlama teknikleri ile tüketicilerin beğenisine hitap edecek şekilde sunulmalıdır. Bu şekilde tasarım konusunda yeni pencerelerin açılacağı ve kültürel değerlerin canlandırılacağı düşünülmektedir. Araştırma kapsamında, sürekli yenilik arayışında olan moda ve hazır giyim sektörü için Kuzey Makedonya kültürel mirasından olan sırma süslemelerin pantolon tasarımlarında yeniden kullanılması ile kültürel mirasın bilinirliğinin artırılmasına, geleneksel giysilerin kullanım alanını genişleterek yaygınlaştırılmasına, yeni, özgün, kullanılabilir, üretilebilir tasarım önerileri sunulmasına ve geleneksel giysilerin sürdürülebilirliğine katkı amaçlı uygulama örneği sunulmuştur. Farklı çalışmalarda diğer giysi türlerindeki tasarımlarda kültürel unsurlara yer verilebilir.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- Bakıcı, A. A. (2019). Geleneksel kıyafet kültürü bağlamında Çukurova şalvarının kullanımı ve kültür endüstrisine dönüşüm süreci. *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 63-72.
- Balçı, H. (2018). Geleneksel formlardan şalvarın İç Anadolu'da ve Doğu Anadolu'da kullanımı ve bu iki bölgenin mukayeseli karşılaştırması. *Atatürk Üniversitesi GSF Sanat Dergisi*, 31, 57-68.
- Can, R. R. (2020). Nüfus miktarı bakımından Kuzey Makedonya'da Türklerin yaşadığı şehirler üzerine bir inceleme. *Turkish Studies - Social*, 15(6), 2879-2900.
- Dimovska, S. (2007). 19. yüzyıl ile 20. yüzyılın başında Kuzey Makedonya şehirlerindeki Türk oryantal giyim tarzı. *Uluslararası Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*. 453-459, Üsküp Makedonya.
- Görgünay, N. (2008). *Geleneksel Türk giyim tarihi (milattan önce binyıllardan günümüze kadar)*. İzmir: Graftmat Basım Sanayi Ltd. Şti.
- Johnson, A. P. (2015). *Eylem araştırması el kitabı*. (çev.: Yıldız Uzuner-Meltem Özten Anay), Ankara: Anı Yayınevi.
- Kalaycı, M. (2019). *Osmanlı sonrası Makedonya'nın demografik yapısındaki değişim*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Koca, E. - Koç, F. (2007). Geleneksellikten modernliğe geçiş sürecinde giyim anlayışının değişimi. *Prof. Dr. Taciser Onuk'a Armağan*, 242-252, Ankara: BRC Basım.
- Koç, F. - Koca, E. (2016). Türk halk giyiminde kullanılan süslemelere tipolojik bir yaklaşım. *İdil Dergisi*, 5(19), 237-262.
- Konuralp, E.- Adaş, S. (2020). Makedonya'da isim sorunu: Yunan ve Makedon milliyetçiliklerinin kıskacında kimlik inşası". *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 311-343.
- Lyoçi, M.- Atalayer G. (2016). Makedonya Türklerinde düğün geleneği ve kadife kumaşın önemi. *7. Uluslararası İstanbul Tekstil Konferansı Bezce*, 289-297, İstanbul.
- Ljochi, M. (2017). *Batı Makedonya'da giyiminde sırmacılık zanaatı*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Lyoçi, M.- Hekim, Ç. H. (2017). Makedonya Türklerinin geçmiş ve günümüz kadın giyim kuşamı üzerine karşılaştırma. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 2(1), 119-129.
- Ögel, B. (1991). *Türk kültür tarihine giriş Türklerde giyecek ve süslenme (Göktürklerden Osmanlılara)*. 5, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özer, M. (2006). *Üsküp'te Türk mimarisi XIV-XIX. yüzyıl*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Özey, R. (2016). *Balkanlar ve Balkan ülkeleri coğrafyası*. Ankara: Pegem Akademi.
- Turan, A. (2019). *Kuzey Makedonya cumhuriyeti geleneksel kadın giyimi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi.
- Turan, Z. (2014). Geçmişten günümüze Makedonya Türklerinin evlenme düğün gelenekleri. *E-Journal of New World Sciences Academy NWSA-Fine Arts*, 9(4), 181-191.
- Turan, Ö. (1996). Makedonya'da Türk varlığı ve kültürü. *Bilig Dergisi*, 3, 21-32.
- Türkoğlu, S. (2002). *Tarih boyunca Anadolu'da giyim-kuşam*. İstanbul: Atılım Kâğıt Ürünleri ve Basım San. A. Ş.
- Uzunçarşılı, İ. H. (2011). *Osmanlı tarihi*. 1, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Üstün, G.- Yurdakul, S. (2008). Türk geleneksel giyim kültürünün bir parçası olan şalvarın Türk ve dünya modasına yansımaları", *38. ICANAS, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*. 3, 1399-1419, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
- Yunus Emre Enstitüsü, (2015). *Makedonya'da Osmanlı'nın kültürel etkileri*. Üsküp.

Elektronik Kaynaklar

URL1: <https://lp.wgsn.com/wgsn-coloro-key-colours-aw-24-25> (Erişim: 10.12.2022)

“İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi’nin (COPE) Davranış Kuralları” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of “Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)”:

İzinler ve Etik Kurul Belgesi/Permissions and Ethics Committee Certificate: Makale konusu ve kapsamı etik kurul onay belgesi gerektirmemektedir. / *The subject and scope of the article do not require an ethics committee approval.*

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / *There is no potential conflict of interest for the author regarding the research, authorship or publication of this article.*

Katkı Oranı Beyanı / Author Contributions: Her iki yazarın da makaleye katkısı eşit orandadır./*Both authors contribute equally to the article.*